

het boek van Dr. Ilterson over dezen Gereformeerden voortrekker. Het laatste der artikelen van Dr. Impeta geven we hier weer.

Uit het slothoofdstuk van Dr. van Iltersons levensbeschouwing van Gomar — welke lezing ik nu een en andermaal hartelijk heb aanbevolen en ik doe het hier nogmaals — veroorloof ik mij nog eenige belangwekkende aanhalingen te geven. Ik begin op blz. 378. „Gomarus' karakter is zeer verschillend beoordeeld. Het is moeilijk, ja schier onmogelijk, zich een juist denkbeeld hiervan te vormen. Gomarus staat te zeer in de voorhoede van den strijd en de oordeelvellingen van mede- en tegenstanders zijn daardoor allicht beïnvloed. Een volledige weergave van meeningen van tijdgenooten brengt ons al evenmin verder als een opsomming van wat het nageslacht over hem heeft beweerd.”

De schrijver laat dan enkele oude meeningen volgen.

„Dr. Sepp schrijft verder: „Naauwelijks ken ik een schrijver, door wien Gomarus juist geschilderd is dan door Stolker: „deze Gomarus was, in weerwil van zijn korzelig en oplopend karakter, van zijn groote eerooij en zijn zwakheid om te licht het oor te leenen aan de inblazingen van anderen, een man van rondheid en oprechtheid, die veel achtting verdiende” (1).

Dr. C. P. Hofstede de Groot oordeelt in gelijken geest, als hij schrijft: „Hij was een streng Calvinist, van natuur wellicht niet onverdraagzaam, maar ten hoogste prikkelbaar en vatbaar voor de inblazingen van anderen”.

Het oordeel van Dr. B. Glasius is gunstiger: „Zeker, het kan ons niet bevreemden, dat velen en bijzonder de Remonstranten een streng en ongunstig oordeel over Gomarus hebben geveld, maar even zeker schijnt het ons uit hetgeen wij omtrent hem, zelfs uit hem vijandige bronnen, hebben leeren kennen, dat hij naar de uitspraak zijner innige overtuiging gehandeld en, wat hij deed, plicht geacht heeft. Ongetwijfeld was zijn karakter driftig en oplopend, maar men moet bij de beoordeeling hiervan zijn vorming, zijn lotgeval, den tijd in welken hij leefde en niet het minst de les der ondervinding, dat het twisten de verbittering duurzaam grooter doet worden, in het oog houden.”

„Tenslotte wil ik nog vermelden — schrijft Dr. van Ilterson, als hij de rij der aangehaalde beoordeelingen sluit — „dat Dr. Is. van Dijk in een artikel gepoogd heeft een onvrindelijke schaduw, die nog altijd over Gomarus' nagedachtenis was blijven liggen, weg te nemen. Hierbij wijst hij op een drietal „procédés”, waarmee men gepoogd heeft Gomarus' boos te maken: „Men geve allereerst lemand, die voor een ernstige overtuiging opkomt, te verstaan, dat de zaak, die hij voorstaat, heusch niet van zooveel belang is. Al verder beantwoorde men zijn argumenten niet met tegenargumenten, maar met een honigzoete vermaning tot verdraagzaamheid. Als hij nog niet boos genoeg is, dan verbluffe men hem door de verzekering, dat men het in den grond met hem eens is”, waarna prof. van Dijk de door hem bedoelde feiten opsomt en zich vooral scherp uitslaat over Arminius, die zich over zijn gevoelens eigenlijk nergens wilde verantwoorden.”

De schrijver meent, dat velen vroeger in partijdigen zin over Gomarus' karakter hebben geoordeeld.

En typeert zijn held dan aldus:

„Op de Synode hield hij zich in het geding met de Remonstranten op den achtergrond, zooals hij ook, in den strijd met Arminius, steeds weinig strijdustig, zich bij voorkeur afzijdig had gehouden. En trad hij in het strijdperk, dan deed hij dit steeds na aarzeling, door de broeders hietoe aangespoord en zelf ook overtuigd, dat hij terwille van de waarheid niet langer mocht zwijgen. Zijn houding in Frankfort, zijn handelwijze met Arminius, zijn heengaan uit Leiden bij Vorstius' komst en zijn vertrek uit Saumur wijzen eerder op een karakter, dat den strijd schuwde, al vreesde hij dien niet. Dat hij eerooijachtig zou geweest zijn, acht ik een onbewezen stelling. Zelfs zijn tegenstanders ter Dordtsche Synode verklaarden, dat zijn redevoeringen van bescheidenheid bleef gaven. Maakte hij fouten, dan bekende hij ook eerlijk schuld en betuigde zijn leedwezen over hetgeen geschied was. Verder was hij zeer beslist, week geen duimbreed als hij meende, dat hij in zijn recht stond. Hij was oprecht en wendde geen poging aan, om bij aanzienlijken ten behoeve van zichzelf of van anderen in het gevele te komen. In zijn huis was een strenge tucht. Zijn wetenschapelijke ijver was zijn gansche leven lang voorbeeldig.”

Me dunkt, eenige conclusies mogen we hierbij wel trekken — ook met het oog op wat zich afspeelt rondom ons in onzen tijd.

De eerste kan deze zijn — door vele andere overwegingen te staven — dat Dr. van Ilterson, zich aandienende als levensbeschrijver van Franciscus Gomarus, zich met buitengewoon loffelijken ijver, na het uitvoerigst onderzoek, met openbaring van 'n breeden blik, met keurige toetsing van de oordeelvellingen van anderen, met het aan den dag leggen van eigen zeer helder oordeel, heeft gekwet van zijn zeer moeilijke taak.

De tweede zij deze: ook onze vaders hadden hun fouten, ook hun karakterfouten, gelijk als wij. God is God en wij zijn menschen.

De derde is deze: door 'n heilig gebruik maken, in de kracht Gods, in de genade waarvan de Heere God hen bewerkte ten goede, wisten zij nochtans vele van deze karakterfouten te overwinnen, althans de openbaring daarvan te beteugelen en te besnoeien. Zij waren daarin toonbeelden van wat Gods genade van een zondig mensch vermag te maken.

De vierde zij deze: de tegenstanders vermochten met name op één punt slecht te onderscheiden. Zij noemden stoerheid: heftigheid; heiligen ijver voor wat dierbaar was geworden: prikkelbaarheid; 'n staan voor de zaak, die men recht achtte: onverzettelijkheid. Zoo werd hun oordeel misprijzen, waar het onze prijzend en lovend mag zijn.

Geen schooner getuigenis kon van Gomarus worden

gegeven dan hetgeen zijn levensbeschrijver van hem geeft op blz. 378:

„Kenmerkend voor zijn vroomheid was ook, dat hij bij alle dingen naar hun einddoel vroeg en dat hij dit niet in den mensch, maar, echt gereformeerd, alleen in God zocht: soli Deo gloria!”

Hierin ging hij ons allen voor.

En wie deze leus tot zinspreuk zijns levens kiest, zoekt den strijd niet, is eerder vredelievend, want God is een God des vredes.

Maar wordt hij in strijd gewikkeld en ziet hij dat 't daarbij gaat, in eenig opzicht, om de eere zijns Heeren, dan weet hij van geen wijken; immers zoo we achten, dat het beginsel er mee gemoeid is, dan geven we 'n Luther de hand, die het uitriep: „Hier sta ik, ik kan niet anders, God helpe mij, Amen!”

En des ondanks wordt Gomarus toch nog in het jongste nummer van het vrijzinnige Weekblad „Kerk en Volk” „de felle” genoemd. Zou men daar niet heelmaal bij zijn met zijn Gomarus-lectuur?

Vorstelijkheid.

In het nummer van „Kerk en Volk” van 13 Sept. j.l., vond ik het volgende pittige stukje van Jan van Kasteel:

Wanneer wij iets wilden weten over een vorstelijk persoon, dan was de „Almanach de Gotha” altijd onze trouwe toeverlaat: daar stond alle vorstelijkheid, regerend of niet meer regerend, keurig geïnventariseerd. Maar nu gaat de „Gotha” verdwijnen. „aangezien de groote kosten, aan deze zeer ingewikkelde uitgave verbonden, door de inkomsten uit het debiet niet meer bestreden kunnen worden”. Malaise in de vorstelijkheid...

Toen de eerste „Gotha” in 1763 bij Justus Perthes verscheen, beschikten de Duitsche vorsten in volle soevereiniteit over hun onderdanen; verkochten zij hen zelfs wel, gelijk wij o.a. van Schiller weten.

De wereld is wel veranderd!

Een bekend Amerikaansch filmactrice is onlangs getrouwd. Zij kreeg van haar bruidegom een diamanten halsketting, collega's gaven groote zilveren schalen en een zilveren theeservies, een heel beroemd collega schonk twaalf gouden borden. De vorstelijke geschenken hadden bij elkaar zulk een waarde, dat men een dozijn detectives liet patrouilleeren om er over te waken.

Dit is in onze wereld vol werkeloosheid en armoede niet alleen gebeurd, maar het wordt ook openlijk verteld, ja zelfs opzettelijk medegedeeld in een blaadje, dat wij lezen... voor ons plezier!

Zou de wereld toch misschien niet zooveel veranderd zijn?

Misschien komt het door mijn opvoeding of mijn achter-zijn-bij-den-tijd, maar dan voel ik toch nog heel wat méér voor de vorsten uit 1763.

Jeugd-misdrijven.

In „De School met den Bijbel” vonden we het volgende stukje overgenomen uit het maandblad „Hoenderloo”. Ook dit is een belangwekkend onderwerp, maar helaas! een onderwerp met droef materiaal:

Zoals wij sinds eenigen tijd gewend zijn, geven wij hier weer een korte mededeeling omtrent de z.g. index-cijfers der criminaliteit, gelijk deze per kwartaal door het Centraal Bureau voor de Statistiek worden gepubliceerd en dan in het bijzonder omtrent de jeugdmisdadigheid. De publicatie, waaraan wij de cijfers ontleenen, is ditmaal o.m. te vinden in het Weekblad van het Recht van 5 dez. 1929, No. 12131.

Vooral een inleidende opmerking over de criminaliteit in vollen omvang in het betrokken kwartaal, te weten het eerste van 1930 en niet, zooals in het Weekblad is afgedrukt, het vierde kwartaal 1929! Het totaal-indexcijfer is lager dan in het eerste kwartaal van 1929, maar die daling onder het cijfer van het vorig jaar is uitsluitend verkregen door den aanmerkelijken teruggang van het aantal economische misdrijven, waarvan het absolute cijfer in de drie eerste maanden van 1930, 1130 bedroeg tegen 1390 in het overeenkomstige kwartaal 1929. Merkwaardig lijkt dit ondanks de economische crisis maar men bedenke, dat veelal de gerechtelijke, onherroepelijke vaststelling van een strafbaar feit een aantal maanden na het plegen daarvan geschiedt, terwijl bovendien de bijzonder zachte winter na den strengen winter van 1928-29 een economisch gunstige factor mag heeten.

Hoe gunstig de totaal-indruk is en hoe verblijdend de aanzienlijke afname van de genoemde soort van misdrijven, minder gunstig is, dat de groep zedenmisdrijven, die neiging tot dalen vertoonde in het jaar 1929, in het begin 1930 weer meer veroordeelingen dan in het overeenkomstige kwartaal 1929 moest boeken. De verhouding is aldus: als wij het gemiddelde van de eerste kwartalen 1911-13 op 100 stellen, dan was het verhoudingscijfer voor het eerste kwartaal 1929 177, maar voor dat van 1930, 208, wat dus beteekent: meer dan verdubbeld in verhouding tot het gemiddelde van de laatste jaren vóór den oorlog. In het ressort van het Gerechtshof te 's Hertogenbosch is de achteruitgang van 1930 bij 1929 bijzonder ongunstig: was daar het verhoudingscijfer ten opzichte van 1911-13 in 1929: 138, dan aanzienlijk beneden het gemiddelde van het geheele land (177), nu in 1930 was het 222, dus boven het lands-gemiddelde (208); ook de ressorten van de Hoven te Amsterdam en Leeuwarden werkten tot het ongunstige verhoudingscijfer mede.

Zou 1929, dat voor alle groepen van misdrijven een teruggang aanwees vergeleken bij 1928, een laagte-rekord gemaakt hebben? Laten wij hopen, dat de volgende kwartalen 1930 niet alleen lagere cijfers voor de economische misdrijven handhaven, maar ook voor zeden- en ruwheidsdelicten leveren zullen.

Thans bekijken wij de jeugderiminaliteit en merken op, dat het totaal-cijfer hooger is dan in 1929, n.l. 475 tegen 442.

Ook de economische misdrijven gingen hier omhoog, n.l. van 289 op 304, maar daarentegen daalden hier de zedenmisdrijven iets; de absolute cijfers zijn hierbij echter laag: van 18 op 15. Andere groepen van misdrijven, behalve de economische, als ruwheidsdelicten en misdrijven tegen leven en persoon en tegen openbare orde en gezag, werkten ook aan de totaal-stijging mede.

Ook nu weer constateeren wij bij de berechting van jeugderiminaliteit het kenmerkende verschil tusschen de verschillende ressorten: vergeleken met het gemiddelde over de jaren 1911-13 vinden wij in het ressort van het Bossche Hof verdubbeling, d.w.z. van 100 op 200, in dat van Arnhem een stijging van 100 op 167, in dat van 's Gravenhage van 100 op 107, terwijl de ressorten van het Amsterdamse en het Friesche Hof zelfs vermindering aanwijken, te weten tot 99 in het eerste, tot 88 in het laatste ressort. Met deze verhoudingscijfers is intusschen rekening gehouden, wat natuurlijk van invloed is.

In de Tabel II, waarin wel rekening met de omstandigheid is gehouden, komt geen afzonderlijke vermelding van de jeugderiminaliteit voor, zoodat wij een vergelijking voor onze speciale groep met in aanmerking nemen van den bevolkingsaanwas niet vinden.

Wij blijven overtuigd, dat het verschil in outillage van de kinderrechtspraak in de onderscheiden ressorten van ons land in de uiteenlopende resultaten sterk tot uiting komt.

Rechtsgeleerdheid moet ook in dit opzicht bevorderd worden en wij mogen niet rusten, voordat deze voor alle jeugdige delinquenten zooveel mogelijk is bereikt.

Wat is een naam....?

Kerkelijke bladen hebben nogal eens wakkere namen. We hebben een „Heraut” en een „Bazuin” (welke twee in 't gewone leven te samen plegen voor te komen), een „Wachter” en een „Wekker”, voorheen is er geweest een „Roepert” (het „Roepertje” genaamd door het volk) en een „Wekstem”. Dat intusschen de titel niet alles zegt, bewijst wel het feit, dat bladen met liefelijke namen als „Saambinder” en „Stemmen voor Waarheid en Vrede” soms heel hard konden vechten. Nu is er echter iets nieuws. Er is een „Stofzuiger” op komst. We lezen in het „Friesch Dagblad”:

De G. Westmijse, modern predikant te Drachten, heeft zijne gemeentelieden bij rondschrijven medegedeeld, dat hij voornemens is, een nieuw plaatselijk blad uit te geven: De stofzuiger.

Dominee gaat stofzuigen.

Het nieuwtje zal in dominees gemeente zeker met gemengde gevoelens zijn ontvangen. Ware de eerste indruk een onheugelijke geweest, het zou ons niet verwonderen.

Niemand wil graag afgestoft worden.

De gemeente een stofnest is ook alles behalve een prettige gewaarwording.

Dominee had de namen anders voor het grijpen. Waarom niet een liever naamje bedacht, b.v. „De stoffer”? „Veger en blik” had ook niet onaanvaardig geklonken. Desnoeds had dominee het „Luiwagen” kunnen doopen bij gebrek aan „De Bezem”, dat de fascisten hem reeds voor den neus wegknapten.

Maar dat zijn zoo van die conservatieve namen en bovendien zoo ordinar. Dominee koos de aristocratische onder de reinigingsinstrumenten: De stofzuiger. Wat men er ook van zegge: Dominee is een proper man en... radicaal.

Maar als De Westmijse in de laatste tien jaren niet veranderd is, kon het wel eens zijn, dat dit soort stofzuiger heel wat stof opjoeeg in plaats van het te doen verdwijnen.

J. W.

BOEKBESPREKING

„Onze Zending”.

Op dit Maandblad voor de Gereformeerde jeugd vestigen wij gaarne nogmaals de aandacht. Het wordt op prachtig glanzend papier gedrukt, telt 8 bladzijden per nummer, geeft keurige illustraties, wordt door deskundigen gevuld, en kost maar weinig. Men informeer eens bij de redactie te Rotterdam, Boergoensche Vliet 5b, of de uitgever-maatschappij Zomer en Keuning, Wageningen.

J. D. W.

KERKNIEUWS

In de conclusie over het Vrouwenkiesrecht in het verslag van Dinsdag staat een kleine fout. In den vierden regel staat „toch te onderscheiden”. Dit moet zijn „wel te onderscheiden”.

15e zitting.

Met samenzang van Psalm 103 : 1 en 11 en gebed door den praeses werd de zitting van Donderdag 11 September geopend.

De acta werden gelezen en vastgesteld.

De praeses deed hierna mededeeling, dat de Dinsdag benoemde commissie om de voorstellen inzake de beslissing over het promotierecht te bezien en zoo mogelijk tot een eenstemmig voorstel te komen, inderdaad eenstemmig heeft bereikt. Spr. deed voorlezing van het voorstel der commissie, dat gedrukt werd rondgedeeld, in het tweede deel der morgenzitting te behandelen. Op verzoek van Dr. van Es werd besloten, de behandeling te stellen aan den aanvang der middagzitting.

De J. de Vries rapporteerde namens Commissie I over het verslag van Mr. G. H. A. Grosheide en Mr. J. A. de Wilde, die zich op verzoek van de Synode van Assen beschikbaar hadden gesteld voor het geven van rechtskundig advies en bijstand. De volgende conclusies werden vastgesteld:

1e. dat er voor de Synode reden is, haar ingenomenheid te betuigen met den in het rapport gemelden gunstigen afloop

¹⁾ De afwijkingen van de thans gebruikelijke schrijfwijze vindt men zóó bij Sepp.